

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

มุมมองของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวต่ออิทธิพลของเยอรมันในตุรกี ตั้งแต่ช่วงปลาย คริสต์ศตวรรษที่ 19 ถึงสงครามโลกครั้งที่ 1

King Vajiravudh's views towards German Influence in Turkey from the Late 19th
Century to World War I

วันที่รับ : 3 สิงหาคม 2567

วิศพล ธรรมรักษา*

วันที่แก้ไข : 10 พฤศจิกายน 2567

นักศึกษาลัทธิสุทธอักษรสตวรรษที่ ๒๑ สาขาวิชาประวัติศาสตร์

วันที่ตอบรับ : 11 พฤศจิกายน 2567

คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

*corresponding author e-mail: Wasapol.thum@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามุมมองของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงมีต่อการขยายอิทธิพลของเยอรมันในตุรกี หรือจักรวรรดิออตโตมัน ตั้งแต่ช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ถึงสงครามโลกครั้งที่ 1 และผลกระทบจากมุมมองดังกล่าวต่อการดำเนินนโยบายของเยอรมันในสยามระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 ซึ่งจะช่วยขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับมุมมองต่อเยอรมนีของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งงานวิชาการที่ผ่านมาจะเน้นศึกษาเฉพาะมุมมองของพระองค์ที่มีต่อการขยายอิทธิพลของเยอรมันในสยามเท่านั้น รวมทั้งช่วยขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของสยามในสงครามโลกครั้งที่ 1 ด้วย ผลการศึกษาพบว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีมุมมองต่อการขยายอิทธิพลของเยอรมันในตุรกีในแง่ลบ โดยทรงมองว่ากลุ่มยังเติร์กซึ่งยึดอำนาจการปกครองในตุรกีจากสุลต่านอับดุล ฮามิดที่ 2 ว่าเป็นเพียงหุ่นเชิดของเยอรมัน และการที่ตุรกีเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 นั้นตุรกีไม่ได้ประโยชน์อะไรเลย เยอรมนีเป็นฝ่ายได้ประโยชน์เพียงฝ่ายเดียว มุมมองดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการโฆษณาชวนเชื่อของเยอรมันในสยาม ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 ด้วย เนื่องจากทำให้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงไม่เชื่อถือนายทหารสยามที่สำเร็จการศึกษาจากเยอรมนี รวมทั้งทรงมองว่าการเผยแพร่ข่าวสารฝ่ายเยอรมันเป็นความพยายามทำให้สยามกลายเป็นแบบตุรกี

คำสำคัญ: พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, ตุรกี, จักรวรรดิออตโตมัน, เยอรมนี, สงครามโลกครั้งที่ 1

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

King Vajiravudh's views towards German Influence in Turkey from the Late 19th Century to World War I

Received : 3 August 2024

Revised : 10 November 2024

Accepted : 11 November 2024

Wasapol Thumruksa*

Student, Doctor of Philosophy Program in History,
Faculty of Arts, Silpakorn University

*corresponding author e-mail: Wasapol.thum@gmail.com

Abstract

The objective of this academic article were to examine King Vajiravudh's views towards the expansion of German influence in Turkey or the Ottoman Empire during the period from the late 19th century to World War I and the impact of such views on German propaganda operations in Siam during World War I. This would help expand the knowledge about King Vajiravudh's views towards Germany, which past academic works focused only on his views towards the expansion of German influence in Siam. It would also help expand the knowledge about Siam's role in World War I. The results of this study indicated that King Vajiravudh had negative views towards the expansion of German influence in Turkey. He also viewed the Young Turks, who seized power in Turkey from Sultan Abdul Hamid II, as merely a German puppet. King Vajiravudh believed Turkey did not gain any benefits from its participation in World War I on the German side unlike Germany. Additionally, these views affected German propaganda operation in Siam during World War I because it caused King Vajiravudh to distrust Siamese military officers who graduated from Germany. King Vajiravudh also viewed the dissemination of German propaganda in Siam as an attempt to make Siam become like Turkey.

Keywords: King Vajiravudh, Turkey, Ottoman Empire, Germany, World War I

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

บทนำ

งานศึกษามุมมองของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวต่อเยอรมนีในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 ที่ผ่านมามีได้แก่งานของสมพล ศิลปวุฒิ (2515) เรื่อง “บทบาทของประเทศไทยในการเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง และผลที่ประเทศไทยได้รับ” งานของสุจิตรา ศิริโปล์ (2528) เรื่อง “พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับสงครามโลกครั้งที่ 1” และงานของโรจน์ จินตมาศ (2531) เรื่อง “แนวความคิดของผู้นำไทยเรื่อง “ชาติ” กับการเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 ของไทย” ต่างมุ่งเน้นไปที่การศึกษามุมมองของพระองค์ต่อความพยายามขยายอิทธิพลของเยอรมันในสยาม ช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 โดยใช้หลักฐานที่สำคัญได้แก่ พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ถึงพระองค์เจ้าจรูญศักดิ์กฤดากร ฉบับลงวันที่ 7 ตุลาคม ค.ศ. 1914 และจดหมายลับพระยาบุรีนวราษฎ์ถึงหลวงภาษาปริวรรต อุปทูตสยามประจำกรุงโตเกียว ในการอธิบายว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงไม่นิยมเยอรมันมาตั้งแต่ก่อนเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 เนื่องจากทรงเห็นว่าเยอรมนีมีความพยายามขยายอิทธิพลในสยาม ไม่ต่างจากอังกฤษและฝรั่งเศส มาตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เช่น เยอรมนีได้ขอพระราชทานเกาะสีชังหรือเกาะอื่น ๆ เกาะใดเกาะหนึ่งเป็นที่ตั้งสถานีเชื้อเพลิง และถ้าพระราชทานมิได้ก็จะขอซื้อหรือเช่าแทน เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่พระราชทานพระบรมราชานุญาต บริษัทนอร์ดรอยเชอร์ลอยด์ของเยอรมันก็ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตนำเรือบรรทุกเชื้อเพลิง 2 ลำไปจอดไว้ที่เกาะสีชังแทน ซึ่งกรณีนี้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งขณะนั้นดำรงพระราชอิสริยยศสยามมกุฎราชกุมารได้กราบบังคมทูลคัดค้าน เนื่องจากทรงพระวิตกว่าเรือเหล่านี้จะถูกใช้ไปแทนแหล่งเดิมเชื้อเพลิงเรือรบเยอรมันด้วย ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อมีการเจรจาแก้ไขสนธิสัญญาเกี่ยวกับสิทธิสภาพนอกอาณาเขต เยอรมนีก็ตั้งเงื่อนไขว่าสยามจะต้องอนุญาตให้เยอรมนีตั้งสถานีวิทยุโทรเลขในแหลมมลายู เมื่อสยามให้คำตอบว่าสยามมีสถานีวิทยุโทรเลขของสยามเองอยู่แล้ว หากเยอรมนีต้องการจะใช้ก็อนุญาตให้เยอรมนีใช้ได้ เยอรมนีก็ไม่ยอมรับ นอกจากนี้เยอรมนียังมีความพยายามเข้ามาควบคุมกิจการต่าง ๆ ของสยาม เช่น ยื่นข้อเสนอไม่ให้สยามส่งนักเรียนทหารไปศึกษาที่ประเทศอื่นนอกจากเยอรมนี ขอให้สยามรับรองว่าจะไม่ไล่ชาวเยอรมันออกจากราชการ ถ้าแม้ชาวเยอรมันคนใดลาออก ก็ขอให้รับรองว่าจะจ้างชาวเยอรมันมาทำหน้าที่แทน ขอให้จ้างชาวเยอรมันเป็นที่ปรึกษากฎหมายในคดีความที่มีคนเยอรมันเป็นโจทก์หรือจำเลย เป็นต้น ซึ่งข้อเสนอเหล่านี้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมองว่าสยามไม่อาจยอมรับได้ เพราะถ้ายอมรับก็เท่ากับสยามตกเป็นรัฐในอารักขา (Protectorate) ของเยอรมัน เป็นสาเหตุหนึ่งที่ส่งผลให้เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ขึ้นใน ค.ศ. 1914 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระทัยเอนเอียงเข้าข้างฝ่ายสัมพันธมิตร แม้ในช่วงต้นสงคราม สยามจะประกาศตัวเป็นกลางก็ตาม (สมพล ศิลปวุฒิ, 2515, น. 36-40; สุจิตรา ศิริโปล์, 2528, น. 25 - 28)

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพระราชนิพนธ์เรื่องอื่น ๆ ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ช่วงระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 ผู้เขียนพบว่าความพยายามขยายอิทธิพลของเยอรมันในประเทศอื่น ๆ รวมทั้งตุรกี หรือจักรวรรดิออตโตมัน (Ottoman Empire) ช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 ก็มีส่วนทำให้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงไม่นิยมเยอรมันด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะกรณีของตุรกีนั้นเป็นกรณีที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงกล่าวถึงในพระราชนิพนธ์ต่าง ๆ หลายครั้ง เช่น ในพระราชนิพนธ์เรื่อง “เหตุใดตุรกีจึงรบด้วย” เรื่อง “อย่าเผลอ” เรื่อง “อำนาจคือธรรม” เป็นต้น และยังเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้พระองค์ทรงต่อต้านข่าวสารโฆษณาชวนเชื่อของเยอรมัน ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 ด้วยวัตถุประสงค์ของบทความนี้ต้องการศึกษามุมมองของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อความพยายามขยายอิทธิพลของเยอรมันในตุรกี ตั้งแต่ช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 จนถึงเวลาที่ตุรกีเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 โดยอยู่ฝ่ายเดียวกับเยอรมนีใน ค.ศ. 1914 และผลกระทบของมุมมองดังกล่าวต่อการโฆษณาชวนเชื่อของเยอรมันในสยาม ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 ซึ่งเป็นประเด็นที่ยังไม่มีการศึกษามาก่อน จะช่วยขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวและบทบาทของสยามในสงครามโลกครั้งที่ 1 ให้ลึกซึ้งมากขึ้น

การขยายอิทธิพลของเยอรมันในตุรกี ตั้งแต่ช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ถึงสงครามโลกครั้งที่ 1

หลังจากเยอรมนีสามารถรวมประเทศได้สำเร็จเมื่อ ค.ศ. 1871 นโยบายต่างประเทศของเจ้าชายออตโต ฟอน บิสมาร์ก (Otto von Bismarck) อัครมหาเสนาบดีของเยอรมันในช่วงแรก ๆ จะให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงให้กับประเทศเยอรมนีก่อน โดยการโดดเดี่ยวฝรั่งเศส อดีตคู่สงครามในสงครามฝรั่งเศส-ปรัสเซีย (Franco-Prussian War) ไม่ให้

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

กลับมาแก้แค้นเยอรมนีได้ ขณะเดียวกันก็หลีกเลี่ยงการเป็นศัตรูกับอังกฤษ โดยหลีกเลี่ยงการแสวงหาอาณานิคม ไม่ไปขัดผลประโยชน์ทางทะเลของอังกฤษ อย่างไรก็ตาม แม้เยอรมนียังไม่มีนโยบายขยายอิทธิพลออกไปนอกภูมิภาคยุโรปรวมทั้งตุรกี แต่บิสมาร์คก็เห็นว่าขณะนั้นตุรกีกำลังอยู่ในสภาพอ่อนแอ และมีประเทศมหาอำนาจยุโรป 2 ประเทศคือออสเตรีย-ฮังการีและรัสเซีย ที่ต้องการแผ่อิทธิพลเข้าไปในคาบสมุทรบอลข่านซึ่งขณะนั้นอยู่ภายใต้การปกครองของตุรกี บิสมาร์คจึงเชิญออสเตรีย-ฮังการีและรัสเซีย มาเป็นภาคีร่วมกับเยอรมนีในสนธิสัญญาสามจักรพรรดิ (League of the Three Emperors) ใน ค.ศ. 1873 เพื่อรักษาดุลแห่งอำนาจในคาบสมุทรบอลข่าน รวมทั้งโคตเคียวฝรั่งเศสด้วย (ศฤงคาร พันธุ์พงศ์, 2547, น. 249-251)

ต่อมาเกิดวิกฤตการณ์ในคาบสมุทรบอลข่าน ซึ่งมีที่มาจากกาที่ชนชาติต่าง ๆ ในคาบสมุทรบอลข่าน เช่น บัลแกเรีย โรมาเนีย เซิร์บ ฯลฯ ต้องการแยกตัวเป็นอิสระจากการปกครองของตุรกี (หลวงวิจิตรวาทการ, 2547, น. 1472 - 1473) บิสมาร์คจึงเชิญผู้แทนของออสเตรีย-ฮังการี และรัสเซีย มาประชุมกันที่กรุงเบอร์ลินในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1876 เพื่อกำหนดมาตรการบีบบังคับตุรกีให้ปฏิรูปการปกครองในคาบสมุทรบอลข่าน ต่อมาอังกฤษและฝรั่งเศสได้เข้ามาร่วมกำหนดมาตรการต่อตุรกีด้วย แต่มีรายงานว่าสุลต่านอับดุล ฮามิดที่ 2 (Abdul Hamid II) ของตุรกีได้พระราชทานรัฐธรรมนูญแล้ว และกำลังดำเนินการปฏิรูปการปกครองของตุรกีอยู่ ผู้แทนของประเทศมหาอำนาจยุโรปต่าง ๆ จึงเดินทางกลับ อย่างไรก็ตาม ในเวลาต่อมาประเทศมหาอำนาจเห็นว่ารัฐธรรมนูญฉบับใหม่ของตุรกียังไม่เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ จึงเรียกร้องให้ดำเนินการแก้ไข แต่ตุรกีปฏิเสธ ประกอบกับเกิดเหตุการณ์สังหารหมู่ชาวบัลแกเรียมากกว่า 10,000 คน รัสเซียจึงประกาศสงครามกับตุรกีเมื่อวันที่ 24 เมษายน ค.ศ. 1877 โดยใช้ข้ออ้างว่าเพื่อปกป้องชาวสลาฟในคาบสมุทรบอลข่าน ตุรกีเป็นฝ่ายแพ้สงคราม ถูกบีบบังคับให้ต้องทำสนธิสัญญาซานสเตฟาโน (Treaty of San Stefano) กับรัสเซียเมื่อวันที่ 3 มีนาคม ค.ศ. 1878 โดยตุรกียอมเสียดินแดนทางตะวันออกของประเทศบางส่วนให้รัสเซีย รวมทั้งต้องจ่ายค่าปฏิกรรมสงครามจำนวนมาก ตุรกีก็ต้องผ่อนปรนความเข้มงวดในการปกครองชนกลุ่มน้อยต่างๆ นอกจากนี้ยังต้องให้เอกราชแก่บัลแกเรีย โรมาเนีย เซอร์เบีย และมอนเตเนโกรด้วย อย่างไรก็ตาม ประเทศมหาอำนาจยุโรปอื่น ๆ โดยเฉพาะอังกฤษและออสเตรีย-ฮังการี เห็นว่าเงื่อนไขของสนธิสัญญาซานสเตฟาโนจะส่งผลให้รัสเซียมีอิทธิพลในคาบสมุทรบอลข่านมากเกินไป มีผลกระทบต่อดุลแห่งอำนาจในยุโรปตะวันออก จึงมีการจัดการประชุมประเทศมหาอำนาจยุโรปเพื่อทบทวนสนธิสัญญาซานสเตฟาโนเรียกว่าการประชุมใหญ่แห่งเบอร์ลิน (Congress of Berlin) ระหว่างวันที่ 13 มิถุนายนถึงวันที่ 13 กรกฎาคม ค.ศ. 1878 แม้การประชุมดังกล่าวจะส่งผลให้อิทธิพลของรัสเซียถูกจำกัดลง แต่ตุรกีก็ยังคงสูญเสียดินแดนในยุโรปไปเกือบทั้งหมด ต่อมาในช่วงต้นทศวรรษ 1880 ฝรั่งเศสและอังกฤษก็ขยายอำนาจเข้าไปยึดครองดินแดนของตุรกีในแอฟริกาเหนือ ได้แก่ ตูนิเซียและอียิปต์ตามลำดับ การที่ตุรกีถูกประเทศมหาอำนาจยุโรปหลายประเทศคุกคามอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้สุลต่านอับดุล ฮามิดที่ 2 หันไปสร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเยอรมนีเพื่อถ่วงดุลอำนาจกับประเทศมหาอำนาจยุโรปอื่น ๆ เยอรมนีจึงเริ่มเข้ามามีอิทธิพลในตุรกีตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษ 1880 และใน ค.ศ. 1889 เยอรมนีก็ได้รับสัมปทานการสร้างทางรถไฟจากเมืองคอนยา (Konya) บริเวณช่องแคบบอสฟอรัสไปยังอ่าวเปอร์เซีย เรียกชื่อว่าทางรถไฟเบอร์ลิน-แบกแดด (Berlin-Baghdad Railway) ต่อมา ไกเซอร์วิลเลียมที่ 2 (William II) ก็ได้เสด็จประพาสกรุงคอนสแตนติโนเปิล เมืองดามัสกัส และนครเยรูซาเลม ใน ค.ศ. 1898 ด้วย (ปรีชา ศรีวาลัย, 2546, น. 169; สันชัย สุวัชรบุตร; อนันต์ชัย เลหาพะพันธุ์, 2562, น. 502 - 508)

ใน ค.ศ. 1908 เกิดการปฏิวัติในตุรกี โดยกลุ่มยังเติร์ก (Young Turks) ซึ่งต้องการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญแบบตะวันตก ได้ขับไล่สุลต่านอับดุล ฮามิดที่ 2 ออกจากตำแหน่ง และแต่งตั้งพระอนุชาเป็นสุลต่านเมห์เมดที่ 5 (Mehmed V) แทน อย่างไรก็ตาม สุลต่านเมห์เมดที่ 5 ทรงไม่มีอำนาจในการปกครองอย่างแท้จริง ทรงเป็นเพียงหุ่นเชิดของรัฐบาลยังเติร์กนำโดยเอนเวอร์ ปาชา (Enver Pasha) เท่านั้น ความวุ่นวายทางการเมืองในตุรกีส่งผลให้ออสเตรีย-ฮังการีฉวยโอกาสเข้ายึดครองบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา เพื่อป้องกันการขยายตัวของขบวนการรวมกลุ่มชาติสลาฟ (Pan-Slavism) ที่มีเซอร์เบียเป็นผู้นำ รัสเซียและเซอร์เบียเรียกร้องให้ออสเตรีย-ฮังการีถอนตัวจากบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา นำไปสู่วิกฤตการณ์บอสเนีย (Bosnian Crisis) อย่างไรก็ตาม เยอรมนีได้แสดงท่าทีสนับสนุนออสเตรีย-ฮังการี ขณะที่รัสเซียไม่พร้อมทำสงคราม สุดท้ายรัสเซียและเซอร์เบียจึงต้องยอมรับการผนวกดินแดนบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาโดยออสเตรีย-ฮังการี หลังจากนั้นตุรกียังคงสูญเสียดินแดนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เมื่ออิตาลีประกาศสงครามกับตุรกีใน ค.ศ. 1911

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

และเข้ายึดครองลิเบีย ต่อมาใน ค.ศ. 1912 ก็เกิดสงครามบอลข่าน (Balkan Wars) ส่งผลให้ตุรกีสูญเสียดินแดนในยุโรปเพิ่มเติม เหลือเพียงพื้นที่บริเวณคาบสมุทรชัตลจา (Chatalja) และคาบสมุทรกาลลิโพลี (Gallipoli) เท่านั้น การที่ตุรกีไม่สามารถปกป้องดินแดนของตนเองได้ ยิ่งส่งผลให้รัฐบาลยังเติร์กกระชับความสัมพันธ์กับเยอรมนีมากขึ้น รวมทั้งความร่วมมือทางทหารด้วย โดยเยอรมนีตกลงจะช่วยปรับปรุงกองทัพตุรกีให้เข้มแข็งขึ้น (ปริชา ศรีวาลัย, 2546, น. 167-168; สัญชัย สุวังบุตร; อนันต์ชัย เลหาพะพันธุ์, 2562, น. 510-513)

เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ขึ้นใน ค.ศ. 1914 โดยมีชนวนเหตุมาจากการลอบปลงพระชนม์อาร์ชดั๊กฟรานซิสเฟอร์ดินานด์ (Archduke Francis Ferdinand) รัชทายาทของออสเตรีย-ฮังการี เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน ค.ศ. 1914 ตุรกีซึ่งขณะนั้นต้องพึ่งพาเยอรมนีในด้านเศรษฐกิจและการทหารอย่างมาก ยังไม่ได้เข้าร่วมสงครามในทันที แต่ตุรกีได้ทำสนธิสัญญาลับกับเยอรมนีเมื่อวันที่ 2 สิงหาคม ค.ศ. 1914 มีข้อตกลงว่าตุรกีจะเข้าร่วมสงครามอยู่ฝ่ายเดียวกับเยอรมนี ถ้ารัสเซียให้การสนับสนุนเซอร์เบีย และในกรณีที่กรีซเข้าร่วมกับฝ่ายสัมพันธมิตร เมื่อเยอรมนีชนะสงครามแล้ว ตุรกีก็จะได้หมู่เกาะต่าง ๆ ของกรีซในทะเลเอเจียน รวมทั้งเกาะครีต (Crete) เป็นการตอบแทน ต่อมาในวันที่ 10 สิงหาคม ค.ศ. 1914 มีเรือรบเยอรมัน 2 ลำ คือเรือลาดตระเวนเกอเบน (Goeben) และเรือลาดตระเวนเบรสเลา (Breslau) หลบหนีการไล่ล่าของกองเรืออังกฤษเข้ามาในน่านน้ำตุรกีซึ่งขณะนั้นยังดำเนินนโยบายเป็นกลาง แต่ตุรกีกลับไม่ยอมยึดเรือรบเยอรมันทั้ง 2 ลำตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ และยังทำเอกสารปลอมว่าตุรกีได้ซื้อเรือรบดังกล่าวจากเยอรมนีแล้ว หลังจากนั้นในช่วงปลายเดือนตุลาคม ค.ศ. 1914 เรือรบดังกล่าวได้แล่นไปโจมตีเมืองต่าง ๆ ของรัสเซียริมชายฝั่งทะเลดำ ส่งผลให้รัสเซียประกาศสงครามกับตุรกีเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน ค.ศ. 1914 ต่อมาอังกฤษและฝรั่งเศสก็ประกาศสงครามกับตุรกีเช่นกัน (ปริชา ศรีวาลัย, 2548, น. 88-90; สัญชัย สุวังบุตร; อนันต์ชัย เลหาพะพันธุ์, 2562, น. 513-514)

มุมมองของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวต่อการขยายอิทธิพลของเยอรมันในตุรกี ตั้งแต่ช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ถึงสงครามโลกครั้งที่ 1

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีมุมมองต่อการปฏิวัติยังเติร์ก (Young Turk Revolution) ในแง่ลบ โดยในพระราชนิพนธ์เรื่อง “อำนาจคือธรรม” ที่พระราชนิพนธ์ขึ้นใน ค.ศ. 1917 ก่อนสยามจะเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 ไม่นาน โดยทรงใช้พระนามแฝงว่า “รามจิตติ” ทรงอธิบายว่าการปฏิวัติยังเติร์กในมุมมองของพระองค์มีเยอรมนีอยู่เบื้องหลังทั้งหมด โดยทรงมองว่า เยอรมนีเป็นผู้ส่งเอนเวอร์ ปาชา เข้าไปเป็นผู้ชักชวนนายทหารหนุ่มในกองทัพตุรกีซึ่งเคยได้รับการศึกษาจากเยอรมนีมาก่อน จัดตั้งเป็นกลุ่มยังเติร์กทำการโค่นล้มสุลต่านอับดุล ฮามิดที่ 2 เนื่องจากสุลต่านอับดุล ฮามิดที่ 2 ไม่ยินยอมให้เยอรมนีสร้างทางรถไฟเบอร์ลิน-แบกแดด ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนยุทธศาสตร์ของเยอรมันในการแข่งขันกับอังกฤษ ส่งผลให้เยอรมนีไม่พอใจ คิดกำจัดสุลต่านอับดุล ฮามิดที่ 2 และนำกลุ่มยังเติร์กที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมองว่าเป็นหุ่นเชิดของเยอรมัน ขึ้นปกครองตุรกีแทน (รามจิตติ, 2460, น. 69-70)

จะเห็นว่าเนื้อหาของพระราชนิพนธ์ดังกล่าวในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสร้างทางรถไฟเบอร์ลิน-แบกแดดไม่ตรงกับข้อเท็จจริง เนื่องจากเยอรมนีได้รับสัมปทานการสร้างทางรถไฟดังกล่าวในรัชสมัยของสุลต่านอับดุล ฮามิดที่ 2 และการดำเนินนโยบายของตุรกีในการกระชับสัมพันธ์กับเยอรมนี เพื่อถ่วงดุลประเทศมหาอำนาจยุโรปอื่น ๆ ก็เริ่มต้นขึ้นในรัชสมัยสุลต่านอับดุล ฮามิดที่ 2 เช่นกัน และรัฐบาลยังเติร์กก็ได้สานต่อนโยบายดังกล่าว ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศจากรัชสมัยของสุลต่านอับดุล ฮามิดที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญแต่อย่างใด (สัญชัย สุวังบุตร และอนันต์ชัย เลหาพะพันธุ์, 2562, น. 508-513)

การที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมองว่ารัฐบาลยังเติร์กเป็นหุ่นเชิดของเยอรมนี ต่างจากสุลต่านอับดุล ฮามิดที่ 2 ทั้งที่มีนโยบายต่างประเทศที่มุ่งเน้นการกระชับสัมพันธ์กับเยอรมนี เพื่อถ่วงดุลประเทศมหาอำนาจยุโรปอื่น ๆ เหมือนกัน อาจมีสาเหตุมาจากมุมมองส่วนพระองค์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์เรื่อง “เหตุใดตุรกีจึงรบด้วย” ซึ่งพระราชนิพนธ์ขึ้นใน ค.ศ. 1914 หลังตุรกีเข้าร่วมสงครามไม่นาน โดยทรงใช้พระนามแฝงว่า “อัสวพาหุ” ว่าการที่ตุรกีเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 โดยอยู่ฝ่ายเดียวกับเยอรมนีนั้น เยอรมนีเป็นฝ่ายได้ประโยชน์เพียงฝ่ายเดียว สามารถใช้ตุรกีดึงกำลังรบบางส่วนออกจากสัมพันธมิตรที่กำลังทำศึกกระหนาบเยอรมนีออกไปได้ และตุรกีก็อาจช่วยขับ

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

ไถ่อังกฤษออกจากอียิปต์ ตัดเส้นทางลำเลียงของอังกฤษที่ใช้ติดต่อกับอินเดียผ่านคลองสุเอซได้ ขณะที่ฝั่งตุรกีนั้นทรงมองว่าไม่ได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมสงครามเลย รัฐบาลยังเติร์กเข้าร่วมสงครามเพียงเพราะถูกเยอรมนียุยงเท่านั้น และถ้าสุดท้ายแล้วอับดุล ฮามิตที่ 2 ยังทรงเป็นผู้ปกครองของตุรกีอยู่ ก็จะต้องดำเนินนโยบายต่างออกไป ไม่ทรงหลงเชื่อคำยุยงของเยอรมันง่าย ๆ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2560, น. 219-227)

สาเหตุที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเชื่อว่าหากอับดุล ฮามิตที่ 2 ยังทรงปกครองอยู่ จะดำเนินนโยบายต่างประเทศต่างจากรัฐบาลยังเติร์ก จะไม่ทรงนำตุรกีเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 ตามคำยุยงของเยอรมัน ผู้เขียนเชื่อว่ามี 2 เหตุผล คือ

1. อิทธิพลจากแนวพระราชดำริทางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงนิยมระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มากกว่าระบอบการปกครองแบบอื่น ๆ แม้จะทรงสำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศก็ตาม ส่งผลให้ทรงมีมุมมองในแง่ลบต่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ไปเป็นระบอบการปกครองแบบอื่น ๆ เช่น ระบอบสาธารณรัฐ ระบอบสังคมนิยม เป็นต้น (มัทนา เกษมกล, 2518, น. 87) นอกจากนี้ในช่วงต้นรัชสมัยของพระองค์ ยังเกิดเหตุการณ์กบฏ ร.ศ. 130 (Palace Revolt of 1912) ขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1912 หลังการปฏิวัติยังเติร์กในตุรกีประมาณ 4 ปี โดยผู้ก่อการเป็นคณะนายทหารหนุ่มของสยามที่ได้ศึกษาแนวคิดทางการเมืองของต่างประเทศ จนนำไปสู่ความต้องการเปลี่ยนแปลงการปกครอง แต่ความพยายามก่อกบฏประสบความล้มเหลว เนื่องจากสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ ซึ่งขณะนั้นทรงดำรงตำแหน่งเป็นเจ้ากรมยุทธศึกษาทหารบกและผู้บังคับการกรมทหารราบที่ 1 มหาดเล็กรักษาพระองค์ ทรงทราบข่าวเสียก่อน นำไปสู่การดำเนินการจับกุมผู้ร่วมก่อการกบฏได้ทั้งหมด (เทพ บุญตานนท์, 2559, น. 65-67) เหตุการณ์นี้อาจส่งผลให้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีมุมมองด้านลบต่อกลุ่มยังเติร์กของตุรกีไปด้วย รวมทั้งทรงมองว่าการที่ตุรกีดำเนินนโยบายที่ทรงเห็นว่าผิดพลาดนั้น เกิดจากกลุ่มยังเติร์กได้ขึ้นมาปกครองตุรกีแทนอับดุล ฮามิตที่ 2

2. พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทอดพระเนตรหนังสือที่ฟเลอกเฟรดิช ฟอน แบร์นฮาร์ดี (Friedrich von Bernhardi) นักการทหารเยอรมันแต่งขึ้นชื่อ “Germany and the Next War” (ร่างจดหมายพระยาบุรุษรัตนราชพัลลภในพระองค์ ถึงหลวงภาษาปริวรรต อุปทูตรักษาการ ณ กรุงโตเกียว (หมาย “ลับ”), ม.ป.ป., อ้างถึงใน สมพล ศิลปวุฒิ, 2515, น. 230) ซึ่งมีเนื้อหาเป็นข้อเสนอแนะแนวทางเตรียมตัวทำสงครามของเยอรมนี หนึ่งในนั้นคือการเป็นพันธมิตรกับตุรกี เนื่องจากฟเลอกเฟรดิชเห็นว่าตุรกีสามารถตัดกำลังของอังกฤษในอียิปต์ รวมทั้งตัดเส้นทางลำเลียงผ่านคลองสุเอซได้ (Bernhardi, 1914, p. 101) อาจเป็นที่มาที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมองว่าการที่เยอรมนีเข้าไปมีอิทธิพลในตุรกี เป็นแผนขยายอำนาจของเยอรมนีแต่แรก และเยอรมนีเป็นฝ่ายได้ประโยชน์อย่างมากจากการเข้าร่วมสงครามของตุรกี ขณะที่ทรงมองว่าตุรกีไม่ได้ประโยชน์อะไร

ผลกระทบจากมุมมองของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวต่อการขยายอิทธิพลของเยอรมันในตุรกี ที่ส่งผลต่อการโฆษณาชวนเชื่อของเยอรมันในสยาม ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1

เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ขึ้นใน ค.ศ. 1914 แม้สยามจะประกาศวางตัวเป็นกลาง แต่ก็มีการเผยแพร่ข่าวสารโฆษณาชวนเชื่อจากประเทศคู่สงครามเข้ามาในสยามอย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ตาม ฝ่ายสัมพันธมิตรมีความได้เปรียบในการโฆษณาชวนเชื่อในสยามมากกว่าเยอรมนี เนื่องจากดินแดนโดยรอบสยามล้วนแต่เป็นอาณานิคมของอังกฤษและฝรั่งเศส นอกจากนี้สายโทรเลขของเยอรมันยังถูกตัดขาดด้วย การส่งข่าวสารโทรเลขเข้ามาในสยามต้องใช้สายโทรเลขของฝ่ายสัมพันธมิตร การส่งข่าวของฝ่ายสัมพันธมิตรเข้ามาในสยามจึงทำได้สะดวกกว่าข่าวของเยอรมัน (โรจน์ จินตมาศ, 2531, น. 63-64; สมพล ศิลปวุฒิ, 2515, น. 60)

นอกจากฝ่ายสัมพันธมิตรจะส่งข่าวสารเข้ามาในสยามได้สะดวกกว่าแล้ว หนังสือพิมพ์ของฝ่ายสัมพันธมิตรในสยามยังมีจำนวนมากกว่าหนังสือพิมพ์เยอรมันด้วย โดยในช่วงเวลาที่สงครามโลกครั้งที่ 1 เริ่มต้นขึ้นนั้น ในกรุงเทพฯ มีหนังสือพิมพ์รายวันภาษาอังกฤษจำนวน 3 ฉบับ แต่ไม่มีหนังสือพิมพ์เยอรมันเลย ต่อมาในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1914 ชาวเยอรมันในสยามได้

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

ดำเนินการจัดตั้งหนังสือพิมพ์อุมเชา (Umschau) ขึ้นเพื่อเผยแพร่ข่าวสารฝั่งเยอรมัน แต่สื่อฝั่งเยอรมันก็ยังมีจำนวนน้อยกว่าของฝ่ายสัมพันธมิตร (เฮลล์, 2560, น. 42)

มุมมองส่วนบุคคลของชนชั้นนำสยามที่ส่วนใหญ่เอนเอียงเข้าข้างฝ่ายสัมพันธมิตรยังเป็นอุปสรรคอีกอย่างหนึ่งในการดำเนินงานโฆษณาชวนเชื่อของเยอรมัน การที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีมุมมองด้านลบต่อการปฏิวัติยังเติร์กและอิทธิพลของเยอรมันในตุรกี ก็ส่งผลกระทบต่อการโฆษณาชวนเชื่อของเยอรมันในสยาม ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 หลายด้านดังนี้

1. พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงไม่เชื่อถือนายทหารของสยามที่สำเร็จการศึกษาจากเยอรมนี รวมทั้งทรงไม่พอพระทัยที่นายทหารเหล่านี้แสดงท่าทีนิยมเยอรมันด้วย ส่งผลให้เยอรมนีไม่สามารถพึ่งพานายทหารสยามเหล่านี้ในการช่วยเผยแพร่ข่าวสารฝ่ายเยอรมันได้ เนื่องจากไม่ได้รับความเชื่อถือ เห็นได้จากที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปรารภในพระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ถึงนายเมย์นาร์ด วิลโลบี คอลเชสเตอร์-วิมซ (Maynard Willoughby Colchester – Wemyss) พระสหายชาวอังกฤษตอนหนึ่งว่า “... ฉันไม่รู้ว่าการศึกษาของเยอรมันมีคุณภาพเป็นอย่างไร แต่ฉันรู้สึกหงุดหงิดมากที่สังเกตเห็นว่านักเรียนสยามที่ได้รับการศึกษาจากเยอรมนีส่วนใหญ่นิยมเยอรมันอย่างไม่ลืมหูลืมตาเพียงใด...” (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2552, น. 52)

2. การเผยแพร่ข่าวสารโฆษณาชวนเชื่อของเยอรมันถูกพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมองว่าเป็นความพยายามทำให้สยามกลายเป็นแบบตุรกี ส่งผลให้การโฆษณาชวนเชื่อของเยอรมันดำเนินการได้ลำบากมากขึ้น เห็นได้จากกรณีที่ชาวเยอรมันในสยามได้ตีพิมพ์หนังสือ “กาลรบใหญ่ในยุโรป ฉบับพิเศษ เรียบเรียงตามรายงานแลข่าวของเยอรมัน เล่มสาม” ออกเผยแพร่ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1914 มุ่งนำเสนอข่าวชัยชนะของกองทัพเยอรมันในสมรภูมิต่าง ๆ โดยเฉพาะในแนวรบด้านตะวันออกที่กองทัพเยอรมันกำลังทำการรบกับรัสเซียอยู่ เพื่อให้ชาวสยามเกิดความนิยมเยอรมัน เชื่อมโยงว่าเยอรมนีจะชนะสงคราม (กาลรบใหญ่ในยุโรป ฉบับพิเศษ เรียบเรียงตามรายงานแลข่าวของเยอรมัน เล่มสาม, 2457) ปรากฏว่าเมื่อมีผู้นำหนังสือดังกล่าวไปให้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทอดพระเนตร พระองค์ก็ทรงมีพระราชหัตถเลขาเรื่อง “อย่าเผยแพร่” พระราชทานไปเผยแพร่ในหนังสือพิมพ์ไทย โดยทรงใช้พระนามแฝงว่า “รามจิตติ เสือป่าหลวง ร.อ.” ทรงแสดงความไม่พอพระทัยที่ชาวสยามไปปรับแก้หนังสือข่าวของฝ่ายเยอรมัน และในช่วงท้ายของพระราชนิพนธ์ดังกล่าว พระองค์ได้ทรงเตือนสติชาวสยามไม่ให้เชื่อถือนหนังสือของเยอรมันเล่มดังกล่าว “เพราะถ้าไม่เหนียวสติสัมปชัญญะไว้ให้ดีก็จะเป็นตุรกีไปอีกเมือง 1” (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2560, น. 229-235)

จะเห็นได้ว่าการขยายอิทธิพลของเยอรมันในตุรกีเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีมุมมองต่อเยอรมนีในแง่ลบ ส่งผลให้ทรงไม่เชื่อถือนายทหารสยามที่สำเร็จการศึกษาจากเยอรมนี และทรงต่อต้านการเผยแพร่ข่าวสารโฆษณาชวนเชื่อของเยอรมัน ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 เนื่องจากทรงมองว่าบุคคลและข่าวสารเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างอิทธิพลของเยอรมันเข้ามาครอบงำสยาม ทำนองเดียวกับที่เยอรมนีเคยขยายอิทธิพลในตุรกีมาก่อน มุมมองดังกล่าวของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวส่งผลให้การโฆษณาชวนเชื่อของเยอรมันในสยาม ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 ที่เสียเปรียบฝ่ายสัมพันธมิตรด้วยปัจจัยด้านภูมิศาสตร์และปริมาณของสื่อหนังสือพิมพ์อยู่แล้ว ประสบความยากลำบากมากขึ้น

บทสรุป

ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ตุรกีหรือจักรวรรดิออตโตมันอ่อนแอลงมาก ประสบปัญหาทั้งการเมืองภายในประเทศและชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ ที่ต้องการแยกตัวเป็นอิสระ โดยเฉพาะในคาบสมุทรบอลข่าน ส่งผลให้ตุรกีถูกแทรกแซงจากประเทศมหาอำนาจยุโรปต่าง ๆ เช่น รัสเซีย ออสเตรีย-ฮังการี อังกฤษ เป็นต้น ตุรกีจึงหันไปกระชับสัมพันธ์กับเยอรมนีเพื่อถ่วงดุลกับประเทศมหาอำนาจยุโรปอื่น ๆ เยอรมนีจึงเข้ามามีอิทธิพลในตุรกีตั้งแต่ช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 แม้ว่าใน ค.ศ. 1908 จะเกิดการปฏิวัติยังเติร์ก ยึดอำนาจจากสุลต่านอับดุล ฮามิดที่ 2 แต่รัฐบาลใหม่ของตุรกีก็ยังดำเนินนโยบายต่างประเทศใกล้ชิดกับเยอรมนีต่อไป เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ขึ้นใน ค.ศ. 1914 ตุรกีได้ตัดสินใจเข้าร่วมสงครามโดยอยู่ฝ่ายเดียวกับเยอรมนี

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิต

การขยายอิทธิพลของเยอรมันในตุรกี เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีมุมมองต่อเยอรมนีในแง่ลบ โดยทรงมองว่ากลุ่มยังเติร์กที่ยึดอำนาจการปกครองในตุรกีเป็นเพียงหุ่นเชิดของเยอรมันเท่านั้น และการที่ตุรกีเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 โดยอยู่ฝ่ายเดียวกับเยอรมนีนั้น ทรงมองว่าเยอรมนีเป็นฝ่ายได้ประโยชน์เพียงฝ่ายเดียว ขณะที่ตุรกีไม่ได้ประโยชน์อะไรเลย มุมมองดังกล่าวมีส่วนทำให้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงไม่เชื่อถือนายทหารสยามที่สำเร็จการศึกษาจากเยอรมนี รวมทั้งทรงต่อต้านการเผยแพร่ข่าวสารโฆษณาชวนเชื่อของเยอรมันในสยาม ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 เนื่องจากทรงมองว่ากลุ่มบุคคลและการเผยแพร่ข่าวสารดังกล่าว เป็นส่วนหนึ่งของการขยายอิทธิพลของเยอรมันเข้ามาครอบงำสยาม ทำนองเดียวกับที่เยอรมนีเคยขยายอิทธิพลในตุรกีมาก่อน ส่งผลให้การโฆษณาชวนเชื่อของเยอรมันในสยาม ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 ที่เสียเปรียบฝ่ายสัมพันธมิตรอยู่แล้ว ประสบความยากลำบากมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

นอกเหนือจากการศึกษาในบทความนี้เกี่ยวกับมุมมองของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวต่อการขยายอิทธิพลของเยอรมันในตุรกี และมุมมองของพระองค์ต่อการขยายอิทธิพลของเยอรมันในสยามที่งานวิชาการในอดีตเคยศึกษาไว้แล้ว งานศึกษาในอนาคตอาจสามารถต่อยอดไปศึกษามุมมองของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวต่อการขยายอิทธิพลของเยอรมันในภูมิภาคอื่น ๆ รวมทั้งบทบาทของเยอรมันในกรณีพิพาทต่าง ๆ ช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 เช่น วิกฤตการณ์โมร็อกโก (Moroccan crises) การแข่งขันด้านเศรษฐกิจและการสร้างกองทัพเรือระหว่างเยอรมนีกับอังกฤษ เป็นต้น ซึ่งการศึกษาดังกล่าวจะช่วยให้เข้าใจมุมมองของพระองค์ที่มีต่อเยอรมนีและนานาชาติประเทศมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กาลรบใหญ่ในยุโรป ฉบับพิเศษ เรียบเรียงตามรายงานแลข่าวของเยอรมัน เล่มสาม. (2457). ม.ป.พ.
- เทพ บุญตานนท์. (2559). การเมืองในการทหารไทย สมัยรัชกาลที่ 6. มติชน.
- ปรีชา ศรีวาลย์. (2546). ประวัติศาสตร์สากล สมัยโบราณ สมัยกลาง สมัยใหม่ และโลกปัจจุบัน. (พิมพ์ครั้งที่ 3). โอเดียนสโตร์.
- _____. (2548). สงครามโลกครั้งที่ 1. (พิมพ์ครั้งที่ 3). โอเดียนสโตร์.
- มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2552). พระราชกฤษฎีกาตั้งพระยาพิชัยสงคราม (พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ถึงนายเมย์นาร์ด วิลโลบี คอลเซสเตอร์ วีเมคคหบดี). วชิราวุธวิทยาลัย.
- _____. (2560). 100 ปีสงครามโลกครั้งที่ 1 พระราชนิพนธ์อันเนื่องด้วยงานพระราชสงคราม ณ ทวีปยุโรป เล่ม 1. มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- มัทนา เกษกมล. (2518). การวิเคราะห์ในเชิงประวัติศาสตร์ เรื่องการเมืองการปกครองในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2453 – 2468) [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository. <https://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/23998>
- รามจิตติ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว). (2460). อานาจคือธรรม. ม.ป.พ.
- โรจน์ จินตมาศ. (2531). แนวความคิดของผู้นำไทยเรื่อง “ชาติ” กับการเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 ของไทย [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. TU Digital Collections. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:163746
- วิจิตรวาทการ, หลวง. (2547). ประวัติศาสตร์สากล. สร้างสรรค์บุ๊คส์.
- ศฤงคาร พันธุ์พงศ์. (2547). ประวัติศาสตร์ยุโรป 2. (พิมพ์ครั้งที่ 4). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สมพล ศิลปวุฒิ. (2515). บทบาทของประเทศไทยในการเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่หนึ่งและผลที่ประเทศไทยได้รับ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ]. SWU Discovery. http://search.swu.ac.th/permalink/f/1hfh9m/ALEPH_MONO000028307

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

สัจชัย สุวังบุตร และอนันต์ชัย เลาหะพันธุ์. (2562). *ทรรปณะประวัติศาสตร์ยุโรปในคริสต์ศตวรรษที่ 19*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). แสงดาว.

สุจิรา ศิริโปล์. (2528). *พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง*. คณะกรรมการมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว.

เฮลล์, เอส. (2560). *สยามกับมหาสงครามโลกครั้งที่ 1 ประวัติศาสตร์สากล*. รีเวอร์ บุ๊คส์.

Bernhardi, Von F. (1914). *Germany and the Next War*. Longmans and Green.